

YTTRANDE

Dnr S2019/00767/FST

Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Behov av hjälp med andning och sondmatning

Sammanfattning

Piteå kommun ställer sig bakom förslaget att andning och sondmatning ska anses utgöra ett grundläggande behov utifrån ett brukarperspektiv. Piteå kommun anser dock att det finns många oklarheter som måste förtydligas, i huvudsak kopplat till gränsdragningen mellan Lagen om stöd till vissa funktionshindrade (LSS) och Hälso- och sjukvårdslagen (HSL). Detta gäller speciellt hälso- och sjukvårdens ansvarstagande eller icke-ansvarstagande men även gränsdragningsproblem mellan de aktörer som fattar beslut om personlig assistans, dvs Försäkringskassan (FK) och kommunerna. Med bakgrund av detta kommer kommunen att ge remissvar på de punkter som kommunen anser är centrala i betänkandet.

Medicinsk sjuksköterskas (MAS) synpunkter

- Att sondmatning och hjälp med andning blir ett grundläggande behov som ger rätt till personlig assistans kan inte frånta hälso- och sjukvårdens ansvar för att bedöma antingen hälso- och sjukvårdsinsats som ska delegeras eller ej alternativt om det kan vara egenvård. Jag kan inte annat än att göra bedömningen att om de personliga assistenterna ska utföra hjälp med andning eller sondmatning utan inblandning från hälso- och sjukvården så är det stora risker för patientsäkerheten. Denna fråga behöver tydliggöras i en ev. lagändring, hur ska en person som får insatsen sondmatning förhålla sig i relation till hälso- och sjukvårdens ansvar i de fallen?
- Frågan om vad som kan bedömas vara egenvård går inte att besluta om i en lag om LSS, egenvård ska bedömas i varje enskilt fall av hälso- och sjukvårdspersonal.
- Jag ser risker för att bedömning och uppföljning av egenvård kan falla bort med denna nya ordning.
- En frågeställning som skulle kunna uppstå är att hälso- och sjukvården skulle kunna känna sig tvingade att fatta beslut om egenvård för att insatsen ska kunna ges inom LSS... det skulle också kunna utgöra risker för patientsäkerheten.
- I vissa fall kan sondmatning eller hjälp med andning vara specialistsjukvård. I nuläget är det inte ens lagligt att bedriva specialistsjukvård för kommunerna vilket betyder att uppgiften inte kommer att kunna överföras till kommunen inom uppdrag för hemsjukvården. Hemsjukvården utför uppdrag på primärvårdsnivå.
- Jag inser att det är viktigt för individen att få denna tiden så att det kan vara samma person som finns med runt brukaren oavsett insats, men lagstiftaren måste tydliggöra hur

de olika funktionerna inom de olika lagrummen HSL/LSS ska samspela för att detta ska ske så patientsäkert som möjligt.

Sammanfattningsvis: Lagstiftaren måste klargöra hur de tänker sig ansvarsförhållanden mellan LSS och hälso- och sjukvården och beslut om egenvård annars finns det patientsäkerhetsrisker.

Myndighetsutövningens (LSS) synpunkter

2.2.2 Domar om andningshjälp och sondmatning som grundläggande behov

Socialdepartementet vilar på den utsago Högsta förvaltningsdomstolen angav i domen (HFD 2018 ref.21) gällande bedömning när ett grundläggande behov, likt sondmatning och andning, kan anses vara av nog integritetskänslig karaktär *”Bedömningen av om hjälpen – helt, delvis eller inte alls - är av sådan natur att den bör beakta får enligt HFD avgöras efter en individuell bedömning av förhållandena i det enskilda fallet”* För att det ska finnas någon form av samsyn kring när, exempelvis övervakning krävs vid sondmatning och andning, bör detta klargöras. Även om praxis framgent kommer visa vägen bör det än dock finnas ett ställningstagande när ett behov är nog integritetskänsligt så att bedömningar inte blir godtyckliga runt om i landet. I Försäkringskassans rättsliga ställningstagande (FKRS 2018:04) framgår det att *”Vilken nivå av övervakning som behövs bör framgå av egenvårdsbedömningen eller annan medicinsk utredning i ärendet”* Vad har handläggaren för rätt att ifrågasätta en sådan bedömning om övervakning eftersom handläggaren i dagsläget saknar rättighet att ifrågasätta medicinska bedömningar? Bara för att en läkare har konstaterat att övervakning krävs ur ett medicinskt hänseende är det inte lika med att behovet är tillsyn av övervakande karaktär enligt 9 a § lagen och stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).

3.1 Andning och sondmatning ska anses vara grundläggande behov

I förslaget hänvisar Socialdepartementet till domen HFD 2018 ref. 21 för att klargöra för läsaren vilka moment som bör anses hänförliga till sondmatningen. I domen framgår att följande moment ska ingå; *”Enligt Högsta förvaltningsdomstolen bör själva näringstillförseln – från påkoppling av sondslang till utkoppling av denna – innefattas i begreppet måltid, medan förberedelser och efterarbete, till exempel rengöring av sondsprutan, faller utanför”*. Frågan kvarstår hur handläggaren ska bedöma de förberedelser och det efterarbete som sker med sondmaterial i utredning om personlig assistans.

I Socialdepartementets förslag att andning och sondmatning ska anses vara ett grundläggande behov och därmed bedömas som egenvård framgår inte någonstans i promemorian hur arbetsgivaren till den personal som ska utföra egenvården ska hantera detta. Utifrån 3 kap. 2 § arbetsmiljölagen, AML, framgår det att arbetsgivaren har huvudansvaret för arbetsmiljön för sin personal och ska göra riskbedömningar om det finns risk att personal eller brukare far illa. Om en sådan risk uppkommer vid en riskbedömning, vad har arbetsgivaren för möjligheter att egenvårdsbedömningen upplöses och blir en hälso- och sjukvårdsinsats?

4 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Skrivningen att *”Lagändringen ska träda i kraft den 1 juli. Äldre bestämmelser ska fortfarande gälla för personlig assistans som avser tid före ikraftträdandet”* är otydlig. Departementet resonerar å ena sidan att en retroaktiv tillämpning av den nya bestämmelsen är omöjlig å andra sidan att en övergångsbestämmelse bör klargöra att äldre bestämmelser fortfarande gäller. Piteå kommuns synpunkter i detta är:

- Piteå kommun förordar att den nya bestämmelsen inte bör gälla för tid före ikraftträdandet och att ingen retroaktiv ersättning ska utgå för eventuellt utförd assistans före den 1 juli 2019.
- Piteå kommun förordar att samma regler avseende retroaktiv ersättning ska gälla för både FK och kommunerna, dvs att personlig assistans, oavsett beslutande huvudman, inte lämnas för längre tid tillbaka än en månad före den månad när ansökan gjorts.

5.2 och 5.3 Konsekvenser för statens finanser och kommunernas

Piteå kommun delar inte Departementets uppskattning att antalet indragningar 2017 får antas ligga på 2016 års nivå. I kontakt med de största kommunerna i Norr- och Västerbotten (Luleå, Piteå, Boden, Skellefteå och Umeå) framkommer det att majoriteten av omprövningar som ledde till att personer blev av med sin assistansersättning skedde 2017. Detta då kommunerna fick axla kostnadsövertäckningen från stat till kommun och det kritiska året i detta avseende var 2017. Med bakgrund av detta finns det stora skäl att misstänka att beräkningen av ökade kostnader för i huvudsak staten men även för kommunerna är för lågt beräknad.

Sven-Gösta Pettersson
Socialnämndens ordförande

I detta ärende har Socialnämndens ordförande beslutat. Verksamhetsområdeschef Ann Wennerkull har varit föredragande